

Gáfríková, Gizela a kol.: *Pannonia docta – Učená Panónia*. Z predhistórie uhorsko-slovenskej literárnej historiografie. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2003. 356 s.

Publikácia predstavuje výsledky základného výskumu protohistorického štádia procesu formovania domácej literárnej historiografie v zložitých podmienkach mnohonárodnostného a multikultúrneho Uhorska v 18. storočí.

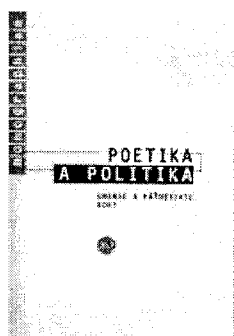
Autorský kolektív (*Gizela Gáfríková, Erika Brtáňová, Alexandra Dekanová, Mária Novacká, Olga Vaneková, Timotea Vráblová*) sústreďuje pozornosť na u nás dosiaľ málo preskúmané, takmer výlučne v latinčine vytvorené (tlačené i rukopisné) diela siedmich autorov predosvietenského a ranoosvietenského obdobia uhorskej historie litterarie.

Kniha nie je výhradne pramennou edíciou. Každý z autorov (Dávid Cwittinger / Czwingger, Daniel Krman ml., Jozef Dežerický, Michal Rotarides, Andrej Šmál / Schmal, Alexius Horányi, Pavel Valaský) je predstavený v bio-bibliografickom portréte. Nasleduje štúdia s výkladom ťažiskového diela, ktoré je v ďalšej časti sprístupnené do slovenčiny po prvý raz preloženými a komentovanými ukážkami (v prípade lexikografických prác ukážkami hesiel). Záver každého monografického pohľadu uzatvára dobový ohlas (recenzie vo vedeckých časopisoch, stanoviská iných autorov a pod.). Osobitný oddiel tvorí príloha s preloženými ukážkami relevantných diel európskych autorov, ktorí zásadne formovali názor na vývoj a metodológiu vied, resp. na metodologické postupy samotnej historie litterarie (F. Bacon, D. G. Morhof, J. F. Reimmann, Ch. A. Heumann).

Do záveru publikácie zaradili autorky slovník prekladateľských riešení dobovej latinskej terminológie.

Práca nielen upozorňuje na jednotlivé diela, ale dešifruje východiská i metodologické stimuly dobových konceptov uhorskej historie litterarie a zaraduje ich do širšieho európskeho kontextu.

Objednávky prijíma: VEDA, vydavateľstvo SAV, poštový priečinok 2, 845 02 Bratislava; fax: 02/54772682; veda@centrum.sk.

Paštéková, Jelena a kol.: *Poetika a politika. Umenie a päťdesiate roky*. Bratislava : Ústav slovenskej literatúry SAV – Slovak Academic Press, 2004. 302 s.

Kolektívna vedecká monografia *Poetika a politika. Umenie a päťdesiate roky*, ktorá vznikla pod vedením *Jeleny Paštékovej* (autori: *Jan Pešek, Jelena Paštéková, Vladimír Petrik, Štefan Drug, Mária Kusá, Soňa Šimková, Ján Jaborník, Jana Bžochová-Wild, Nadežda Lindovská, Zuzana Bakošová-Hlavenková, Martin Ciel, Václav Macek, Vladimír Mlčoušek, Juraj Lexmann*), a ktorej vydavateľom je *Ústav slovenskej literatúry SAV*, reprezentuje

spoluprácu viacerých ústavov *Slovenskej akadémie vied (Ústav slovenskej literatúry, Ústav svetovej literatúry, Historický ústav, Ústav hudobnej vedy)* s vysokými školami (*Divadelná fakulta VŠMU, Filmová a televízna fakulta VŠMU*). Okrem štyroch literárnych vedcov na projekte participovali odborníci z oblasti všeobecnej histórie, divadla, filmu, televíznej tvorby a hudby.

Z hľadiska dotykov umenia a totalitnej moci predstavujú päťdesiate roky materiál plný vnútorného dramatismu, ktorý určoval represívny politický diktát (estetická normotvorba socialistického realizmu) a nedokončená liberalizačná vlna. V období čiastočného uvoľnenia pôsobili aj umelecké diela ako subverzia socialisticko-realistického kánonu, ale tiež odlúdeného politického systému. Východiskovým bodom výkladu a jednotlivých interpretácií je ruptúra historickej, estetickej a umeleckej kontinuity slovenskej kultúrnej tradície.

Pätnásť štúdií monografie sa zameriava na „zakladateľské“ obdobie socialistického realizmu u nás, ktoré sa odlišuje od obdobia neskorších koncentrovanosťou ideológie, normotvorbou a psychickými a fyzickými represiami. Napriek unitárnemu, mocensky presadenému modelu sa ukazuje, že umenie ako systém sa aj za takýchto podmienok vyznačovalo istou elasticnosťou, ktorá bola schopná čiastočne vyrovnávať a „spracúvať“ tlak direktívne šíreného kánonu.

Po období informačne orientovaného výskumu deväťdesiatych rokov, ktoré sa zameralo na skrytý život inštitúcií a heuristické sondy do archívnych materiálov, prehodnocujúce skreslený výklad povojnovej histórie, nastal čas na jemnejšiu diferenciaciu prístupu k umeniu päťdesiatych rokov.